

RANGTASVIRDA REALISTIK YO‘NALISH VA UNING ZAMONAVIY BADIY JARAYONDAGI MOHIYATI

Bozorov Furqat Qurbonovich

Kamoliddin Behzod nomidagi

Milliy rassomlik va dizayn instituti “Teatr bezagi rangtasviri” kafedrası

katta o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14865956>

Annotasiya. Ushbu maqolada Rangtasvirda realistik yo‘nalish va uning zamonaviy badiiy jarayondagi mohiyati va ahamiyati o‘rganib chiqilgan. Mazkur mavzuni to‘liq yoritishga qaratilgan bu maqola rangtasvirning realistik yo‘nalishlarida ijod qilib kelayotgan rassomlar ijod yo‘li, ulublarini tahlil qilish kabi masalalarga e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: rangtasvir, realizm, zamonaviy badiiy jarayon.

РЕАЛИСТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В ЖИВОПИСИ И ЕГО СУЩНОСТЬ В СОВРЕМЕННОМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация. В данной статье рассматривается реалистическое направление в живописи, его сущность и значение в современном художественном процессе. Данная статья посвящена анализу творческого пути, стилей художников, работающих в реалистических направлениях живописи.

Ключевые слова: живопись, реализм, современный художественный процесс.

THE REALISTIC TREND IN PAINTING AND ITS ESSENCE IN THE MODERN ARTISTIC PROCESS

Abstract. This article examines the realistic trend in painting, its essence and significance in the modern artistic process. This article is devoted to the analysis of the creative path and styles of artists working in realistic painting directions.

Keywords: painting, realism, modern art process.

Yurtimizning mustaqillikka erishishi O‘zbekiston tarixida yangi sahifa ochdi desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Qisqa tarixiy davr ichida mamlakatimizda davlat va jamiyat qurilishining yangi siyosiy va madaniy asoslari vujudga keldi va bugunga qadar yanada shakllanib bordi.

Istiqlol natijasida falsafiy va estetik cheklovlardan xoli bir erkin ijod imkoniyati yuzaga keldi, barcha san‘at turlarida bo‘lgani kabi milliy tasviriy san‘at rivojida ham yangi bosqich boshlandi. Endilikda bu sohada tasviriy san‘atiga xos realistik talqin va ijtimoiy mavzu badiiy

asarning asosiy va talabgir unsuri hisoblanadi. Shu qatorda rassomning badiiy mahorati va olamni o'z ichki kechinmalaridan kelib chiqqan holda badiiy idrok etish masalasi rangtasvir san'atida ilk o'ringa chiqdi.

Rangtasvirda realistik yo'nalish va uning zamonaviy badiiy jarayondagi mohiyati mavzusini o'rganar ekanmiz, bunda asosan realistik yo'nalishlar va unda ijod etib kelayotgan rassomlar va bu yo'nalishning zamonaviy badiiy jarayondagi ahamiyatini ko'rib tahlil etamiz. Rangtasvirda realistik yo'nalish, asosan, haqiqiy hayot va uning turli jabhalarini tasvirlashga ahamiyat qaratadi. Realizm badiiy ifodalashning bir shakli bo'lib, uning asosiy maqsadi insonning kundalik hayoti, muammolari, ichki dunyosi va tabiiy muhitini aniq, haqqoniy va o'zgarmagan shaklda tasvirlashdir. Bu yo'nalish XIX asrning o'rtalarida Fransiyada paydo bo'lgan va tez orada butun dunyo bo'ylab tarqaldi.

Rangtasvirda realistik yo'nalish, badiiy jarayonda o'zgarishlar va yangilanishlar bilan bog'liq bo'lib, uning zamonaviy badiiy jarayondagi mohiyati esa shundaki, u obyektiv reallikni tushunish va ko'rsatishga yo'naltirilgandir. Realizm ko'proq turli ijodiy va ijtimoiy holatlarni o'z ichiga oladigan san'at yo'nalishi bo'lib, uning asosiy maqsadi inson hayotini va uning ijtimoiy muhitidagi haqiqatni haqqoniy, nafaqat chiroyli va romantik emas, balki kamchiliklar va muammolar bilan ham tasvirlashdir.

Zamonaviy badiiy jarayonda realistik yo'nalish o'zgaradi va yangi forma va usullar bilan boyitiladi. U yangi konseptual yondoshuvlar, vizual hodisalar, psixologiya va ijtimoiy muammolarga qattiq e'tibor qaratadi. Bu jarayonda ko'pincha rassomlar avangard va eksperimental usullardan foydalanishadi, bu esa klassik realizmdan farq qilib, hozirgi kundagi ijodiy sohada yangi yo'nalishlarning vujudga kelishiga olib keladi. Zamonaviy badiiy jarayonda realizm, shuningdek, ijtimoiy, siyosiy va madaniy voqelikni tahlil qilish, jamiyatdagi muammolarni ko'rsatishda aniq va ta'sirli bo'lib, odamlarning ichki dunyosiga ham diqqat qaratgan holda, realistik tasvirlar orqali bu muammolarni hal qilishga harakat qiladi. Realizm shunga o'xshash yo'nalishlarni kuzatishda yangi shakllar va ranglardan foydalangan holda inson hayotini chuqurroq tushunishga qaratilgan yo'nalishlardandir.

Zamonaviy badiiy jarayonda realistik yo'nalishning mohiyatiga kelsak, bugungi kunda realistik rangtasvirda an'anaviy realizmga qo'shimcha sifatida ko'plab yangi yondoshuvlar va tasvir usullari mavjud. Bunday yo'nalishlar zamonaviy jamiyatda ko'plab o'zgarishlar va murakkabliklarni ko'rsatishda davom etadi. Badiiy ifodalashda bu yo'nalish quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

Haqqoniylik va tasvirning sadoqatliligi: Realistik rangtasvir, o'tmishdagi badiiy an'analarga sodiq qolgan holda, tabiat va insonni haqiqiy, ya'ni o'zgarishsiz va tushunishga asoslangan tarzda tasvirlashga intiladi. Badiiy asarlarda tabiatning tasvirlanishida uning murakkabligi, hayotdagi nozik tafsilotlar va insonlar o'rtasidagi munosabatlar haqiqiy va ochiq tarzda aks ettiriladi.

Kundalik hayot va ijtimoiy muammolar: Zamonaviy realistik rangtasvir, nafaqat individual tajribalarga, balki ijtimoiy va siyosiy masalalarga ham e'tibor qaratadi. Rangtasvirda odamlarning kundalik hayotini va ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi farqlarni ko'rsatish orqali jamiyatdagi adolatsizliklar va muammolarni yorqin tarzda ochib beradi.

Eksperimental usullar va innovatsiyalar: Zamonaviy rassomlar realistik yo'nalish orqali yangi texnikalar va usullarni sinab ko'rmoqda. Bu esa badiiy jarayonning yangi shakllarini yaratish imkonini beradi. Masalan, ranglar va kompozitsiyalarni yangi yondoshuvlar bilan ishlash, haqiqiylikni mukammal tarzda ifodalashga intilish bilan birga, ko'proq abstrakt elementlarni ham qo'shadi.

Psixologik o'lcham: Bugungi kunda zamonaviy realistik tasvirda, insonning ichki dunyosi va psixologiyasi o'ta muhim ahamiyat kasb etadi. Rassomlar insonning ruhiy holatini, emotsiyalarini va ichki qarama-qarshiliklarini yanada chuqurroq tushunishga harakat qilmoqda. Bu jarayonda psixologik portretlar va simvolik tasvirlar ko'plab badiiy asarlarda aks etadi.

Realizm va fotografiya: Zamonaviy rangtasvirda, fotografiya va boshqa tasviriy san'at shakllari bilan o'zaro aloqada bo'lishi realistik ifodaning yangi ko'rinishlarini yaratishga yordam bermoqda. Ba'zan rassomlar fotografik texnikalar va kompozitsiyalarni o'z asarlarida qo'llab, badiiy ifodaning ko'proq realistik va kuchli bo'lishini ta'minlashadi.

O'zbek san'ati, ayniqsa rangtasvirda, tarixan o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tgan. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida realistik yo'nalishning jadal rivojlanishi, o'zbek rassomlarining ijodida yangi davrni boshlab berdi. Realizm, ayniqsa, sovet davrida katta ahamiyatga ega bo'lib, san'atda ijtimoiy, siyosiy va tarixiy voqealarni ko'rsatishda, xalq hayotining turli qirralarini tasvirlashda muhim rol o'ynadi. O'zbek rassomlari realistik san'atda o'ziga xos yondoshuvlarni ishlab chiqishdi va bugungi kunda ham bu an'analar davom etmoqda.

O'zbek realistik san'ati tarixi va rivojini o'rganib chiqadigan bo'lsak, XIV-XX asrlar oralig'ida realizmning shakllanishi o'zbek rangtasvir san'ati, asosan, sharq san'ati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'ziga xos an'anaviy uslublar va naqshlarga ega bo'lgan. Biroq, XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, realistik yo'nalish sharq san'atida ham o'z ifodasini topa

boshladi. Bu davrda rassomlar xalq hayotini, odamlarning oddiy kundalik ishlarini ko'rsatishga intildilar.

Sovet davrida realizmning o'рни 1920-1930-yillardan boshlab, O'zbekistonda sovet realist rassomlari ijodi keng tarqaldi. Bu davrda realistik yo'nalishning asosiy vazifasi ijtimoiy haqiqatni, yangi ijtimoiy tartibni va xalqni ko'rsatish bo'lgan. O'zbek rassomlari, jumladan, **Alexander Deineka** va boshqalar realistik san'atda ijtimoiy, siyosiy voqealarni tasvirlashga katta e'tibor qaratishdi.

Sovet davrida realizmning asosiy mezoni ijtimoiy realizm hisoblanadi. Bunda rassomlar xalqni, uning yuksalishidagi ijtimoiy harakatlarni ko'rsatish, turli sohalardagi mehnatni tasvirlashga intilishdi. Shu tariqa, yangi madaniyatning yaratish g'oyalarini rangtasvirda aks ettirish zarur bo'lgan.

Hozirgi kunda O'zbekistonda realistik san'at turli yo'nalishlarda rivojlanmoqda. Rassomlar an'anaviy realistik yondoshuvni yangi tasviriy shakllar bilan boyitib, o'z asarlarida ijtimoiy, siyosiy va psixologik mavzularni ochib berishadi. Hozirgi kunda realistik rangtasvirda ustoz rassom **Rahim Ahmedov, Muxammadxon Nuritdinov, Akmal Ikkromjonov, Sobir Raxmetov** kabi rassomlar o'z asarlarida realistik uslubni davom ettirib, zamonaviy hayotni tasvirlashda muhim rol o'ynaydi.

Раҳим Аҳмедов “Чўпон бола” асари. 1952 й.

O'zbek rassomlarining ijodida realistik yondoshuv, nafaqat obyektiv haqiqatni tasvirlash, balki xalqning ijtimoiy holatini, mehnatini va kundalik hayotini ko'rsatish orqali ijtimoiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi. Bu, ayniqsa, mehnatkash odamlarning tasvirlari va qahramonliklarining ta'riflanishida aniq ko'rinadi.

O'zbek realistik rassomlarining ijodida asosiy mavzular bularan biri, xalq hayoti haqida bo'lib, o'zbek rassomlari o'z asarlarida ko'pincha oddiy odamlarning hayotini, ishlarini, turmushini tasvirlaydilar. Mehnat jarayonlari, an'anaviy urf-odatlar va xalqning ichki dunyosi rangtasvirda aks ettirilgan.

Og'aynilar. Muhammadhon Nuridinov. Mato, moybo'yoq (25x35) - 1990 yil

Yana biri tabiat va landshaftlar bo'lib, O'zbekistonning boy tabiati, manzaralari va uning go'zalliklari ko'plab realistik rangtasvir asarlarida aks etadi. Rassomlar tabiatning turli fasllaridagi o'zgarishlarni tasvirlaydilar.

Portretlar, rassomlar, shuningdek, xalqni va uning mehnatini tasvirlash orqali ijtimoiy va tarixiy shaxslarni, ularga bo'lgan hurmatni ko'rsatadilar.

Afg'on ayoli

Sobirjon Rahmetov

Mato, moybo'yoq - 2020 yil

Afg'on

Sobirjon Rahmetov

Mato, moybo'yoq - 2020 yil

Xulosa ifatida aytadigan bo'lsak, o'zbek rangtasvir san'ati realistik yo'nalish orqali o'ziga xos badiiy qiyofa yaratdi. Rassomlar o'z asarlarida xalqning turmush tarzini, ijtimoiy hayotni va insonning ichki dunyosini tasvirlash orqali o'zbek xalqining tarixiy va madaniy merosini saqlab qolishga harakat qilishadi. Bugungi kunda, o'zbek rassomlarining ijodida realizm yangi shakllar va yondoshuvlar orqali rivojlanmoqda va bu san'atning zamonaviy badiiy jarayonlarda o'z o'rnini topmoqda.

Shuningdek, zamonaviy rangtasvirda realistik yo'nalish, an'anaviy realizmni saqlab qolish bilan birga, yangi badiiy ifodalar, usullar va yondoshuvlarni o'z ichiga olgan holda rivojlanmoqda. Haqiqiylik, ijtimoiy muammolar va inson psixologiyasini tasvirlashga qaratilgan chuqur, ko'p qirrali va innovatsion yondoshuvlar bugungi zamon rassomlarini ilhomlantiradi va ularning asarlari jahon san'atining ajralmas qismiga aylanishini ta'minlaydi.

REFERENCES

1. N.Oydinov. Tasviriy san'at tarixi. T.: "Ijod" 2007. 28 b.
2. Zigonshina T. "O'zbekistonda san'at va madaniyat" G'ofur G'ulom nomidagi nashriyot – T.: 1978. S – 160 s.
3. Абдирасилов С.Ф., Бойметов Б.Б., Толипов Н.Х. Тасвирий санъат. – Т.: 2010 35 б
4. Андреева Е. Ю. Постмодернизм: Искусство второй половины XX — начала XXI века. СПб.: Азбука-классика, 2007. — 488 с
5. qizi Zarifova, D. O. (2023). RANGLARNING FAZOVIY BIRIKMALARI VA XUSUSIYATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 159-162.
6. Zarifova, D. (2023). TEACHING TECHNOLOGY OF THE TOPIC OF PORTRAIT OF THE HUMAN HEAD IN PAINTING. Modern Science and Research, 2(10), 391-393.
7. Abdullaxodjayev, G., & Zarifova, D. (2023). THE NEW CONSTITUTION-COMMUNICATION OF DEVELOPMENT. Modern Science and Research, 2(12), 348-351.
8. Zarifova Dilfuza Omon qizi., RANGTASVIR FANINI O'QITISH TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI. O'zbekiston zamonaviy san'atining innovatsion rivojlanish istiqbollari mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami.